

ANNAM LỊCH SỬ

HÃY NÊN

HÚT THUỐC LÁ

Tìm cho đến cái nguyên nhân gây ra những cuộc biến loạn ở xứ Đông-Dương này, chính là phương-pháp duy-nhất trong văn-dé cải-cách

Một câu quan yếu trong bài diễn-văn quan Toàn-quyền Pasquier đọc tại Hội-dồng Kinh-lễ Tài-chính ở Hanoi
Ngày 15-10-30

Phạm việc trên đời, không có cái gì có nhân mà không quả, cũng không có cái gì có quả mà không nhân. Một cái cây mà lá óa nhành khô, tất nhiên dưới gốc nó thiếu đủ tư-dưỡng; một con sông mà bùn trôi giòng đục, tất nhiên trên đầu nguồn nó có mưa lụt sụp lở chỗ nào; nhân nào quá quả, không khi nào sai. Cuộc trị-an trong một xứ, một dân-tộc nào, đại để cũng thế, lành dữ, tốt xấu, không khi nào vược ra ngoài cái luật nhân-quả nói trên.

Xứ Đông-dương gần vài năm nay, nhân có lần cuộc biến-loạn mà các nhà chánh-trị và các nhà ngôn-luận, bàn giải đã nhiều, phải chỗ nhiệm-mầu mà phần chủ ân núp, gần như không còn sót cái nguyên-nhân gì mà không nói đến. Mới rồi tại Hội-dồng kinh-lễ, quan Toàn-quyền Pasquier có đọc một bài diễn-văn, ngài kể rõ các công cuộc thi-hành ở xứ này, những việc đã làm cũng những việc sắp làm, quí-mệnh lớn, khuo-mẫu to tướng, nói về văn-dé chánh-trị kinh-dinh và cải-cách ở khoảng biền-thời tại bài diễn-văn ấy có thể bao-quát cả toàn-thể. Một bài diễn-văn-giã một nhà đại-chánh-trị lão luyện lịch-duyệt nói ra mà có cái vẻ sông dài biển rộng, bao-la vô hạn như thế, chúng ta nghe đọc choáng tai lóa mắt không biết thế nào mà bàn (không rõ mấy ông đại-biêu ta dự nghe có cái tư-tưởng ấy không). Duy có đoạn đầu nói về sự giải-quyết văn-dé biến-dộng Đông-dương ngài có nói rằng:

« Như lời người ta nói là đáng lẽ phải: Đề-phòng và trừng-phạt những sự vận-dộng phiến-loạn, không phải là đủ, phải kẻ cứu cho ra cái lý-do và nguyên-nhân để gây ra sự biến-loạn kia. Cái phương-pháp chắc chắn đúng về mục-dịch ấy là cốt tìm cho ra mối giải-quyết hoặc để bày tỏ ra hoặc để nhận được về các văn-dé... ở Đông-dương. Theo cách ấy ta sẽ có thể thấy rõ rằng những điều kiện dẫn dắt qua là có bề ngoài thôi ».

(Comme on l'a justement dit, prévenir et réprimer les mouvements défectueux ne suffisent point, il faut déceler les raisons et les causes qui ont troublé l'ordre. La méthode la plus sûre à employer dans ce but consiste à rechercher les solutions qui ont été données ou que devront recevoir les différents problèmes Indochinois. Peut-être alors par cette étude nous apercevrons nous que les causes indiquées ne furent que des prétextes).

Đúng về phương-diện người bản-xã, bằng ta có việc đã qua trên vài ba mươi năm cũng tình hình hiện-thời thì chúng ta phải nhận đoạn ngài nói trên là đúng đắn, là thâm thúy, thật là phương-châm độc nhất trong tất cả các văn-dé cải-

cách mà nhất là về đường chính-trị. Nay chúng ta hãy nhân ngài nói mà xét qua tình hình biến-dộng. Lâu nay cứ như nhà chuyên-trách đã điều-trà thì nguyên-nhân biến-loạn, họ nói quyết-định có 2 điều: Một là do phong-triều Xô-viết truyền sang.

Hai là do bọn quá-kích xui giục. Về điều thứ nhất thì nghe vậy hay vậy, ta không dám đoán là toàn không; song thử xét những cuộc biến-dộng-lâu nay thì chưa thấy một người Xô-viết nào lọt vào trong đám phiến-dộng, mà chỉ thấy toàn là người Nam, nói cho rõ ra, toàn là dân ở dưới bóng cờ ba sắc.

Về điều thứ hai, nói cho phải, mười lăm năm về trước, ảnh-hưởng của-vương bài-ngoại ngày trước, còn di-truyền lại một ít trong đám cựu-học, nên có kẻ ôm cái tư-tưởng chống-tội, có lòng bất-mãn mà gây ra cuộc bạo-cuộc kia, đều ấy hiển-nhiên, ai cũng trông thấy. Đến như từ trên mười năm lại đây, những lớp cách-mệnh ngày trước lưu lạc liêu-mỏ, chẳng còn mấy người, mà có kẻ sống sót, thì tư-tưởng hành vi không thích-hợp với thời thế, cũng đã thành ra người quá-khứ. Xem những cuộc biến-dộng gần đây, một phần thì thiếu-niên trên dưới 20 tuổi, một phần thì bọn thợ thuyền lao-dộng, đối với công việc cách - mệnh ngày trước, không những không chịu ảnh hưởng gì, mà phần nhiều cho là chuyện xưa không hợp với thời thế ngày nay mà trở lại phản-đối nữa. (Gần đây trong các truyền-đơn đều có phản-đối chủ-ngĩa quốc-gia...). Thế thì cho sự biến-dộng gần đây do bọn cách-mệnh trước xui giục cũng chưa đáng sự thực.

Theo lẽ trên đã nói thì lý-do những cuộc biến-dộng xảy ra trong khoảng mấy năm nay chúng ta có thể đoán hẳn rằng: Không có cái nguyên-nhân gì khác-hơn là « cái khổ của sự sống gây ra ».

Vì sao mà dám đoán chắc như thế? Phạm người sinh ở trên đời, bất kỳ dân-tộc nào, bất kỳ trình-độ trí-thức cao thấp khác nhau thế nào, mà nói đến sự sống là một sự cần thiết thì ai ai cũng có cái cảm-giác tự-nhiên, con voi con cạp cần đồ tư-dưỡng, mà loài ong là kiến cũng phải cần có vật-liệu để nuôi mình. Trong sự cần thiết về đời sống mà rồi gặp những điều khốn-nạn này chớ, thì cái mối buồn-rầu bức-tức ấy, do tâm-lý mỗi người kích thích mà nảy ra, không đợi ai kêu mà cũng không cần ai báo. Ấy là cái lý tự-nhiên vậy.

Ông Mạnh-tử nói rằng: « Cái muốn của người đời, không có cái gì lớn hơn sự sống. Bởi vậy nên muốn cho một xã-hội hạnh-phúc yên-lạc cần nhất là làm thế-nào cho trong xã-hội ấy biết cái thú vui trong sự sống; về đường vật-chất,

hễ có công khó phọc thì được hưởng cái quyền-lợi phần mỡ hôi trước mắt của mình, mà về đường tinh-thần thì lẽ phải đều bay cũng được tự-do tìm-lại để nuôi trí não mà không đến nỗi khát. Như vậy thì chim rừng cá biển, bay nhảy có thú tự-nhiên, đất rộng trời cao, cái ngửa không cái gì ngăn trở. Thà nhàn sinh mà đã khỏi phọc lại thì ruột gan xương thịt, ai cũng là người, ai lại đi điên cuồng cuỗm ngỗ gì, bỏ cái thú sống vui vẻ ấy mà lao vào cõi đường nguy hiểm.

Nguyên nhân các cuộc biến động ở xứ này mà tìm cho đến nơi thì các quan toàn quyền Pasquier nói trên, thật là lời nói lịch-duyệt kinh nghiệm vậy.

KHÍ-UU-SINH

VIỆC TRONG NƯỚC

TRUNG-KỲ

VINH

Sau cuộc biến động mấy trường ở Trung-kỳ đóng cửa

Vì có mấy cuộc mới xảy ra ở Nghệ-an, nên quan Khâm sứ có lệnh đóng cửa mấy trường học thuộc huyện Thanh chương và Nam đặng kể sau này:

Về huyện Thanh chương: trường Kiêm bị Thanh chương, trường Sơ đặng Bích hào và các trường Dự bị

Một khỏe cạnh - tranh nữa

—Ve dầu KHUYNH-DIỆP hạng A, định giá bán lẻ cùng nơi trong xứ Đông-Pháp có 0\$10, mà có hiệu bán đến 0\$40. Theo những tin-tức chúng tôi nhận được thời họ có bán cao là cốt cho thiên-hạ đồn rằng dầu KHUYNH-DIỆP giá đắt để cho dầu họ hóa rẻ hơn.

—Còn đôi khỏe cạnh-tranh khác nữa, rồi lần lượt sẽ xin kể hết. Về mỗi điều, tại hiệu chúng tôi có nhiều bằng chứng rõ ràng.

VIỄN - ĐỆ

DONG - HOI

ĐIÊN ĐẠI

(Vì làm sao??)

(Tiếp theo)

Tôi Rền đuổi bỏ trọn bài này

At chúng Sinh dịch

Cát ngạn, Cát văn, Đại đồng, Hiến lang Từ viên.

Về huyện Nam đản: trường Kiêm bị Nam đản, trường Sơ đặng Nam đản và các trường Dự bị Tỉnh lỵ (có lớp sơ đặng). Thuận hòa Xuân la, Xuân hộ, Xuân liên, Chung cư.

Từ nay cho đến khi có lệnh mới, các học sinh quân hai-huyện Thanh chương và Nam đản sẽ cấm không được học tại các trường Sơ đặng (trường Dự bị, Sơ đặng, Kiêm bị) và các trường Cao đẳng Tiểu học Pháp Việt, cũng là các trường Sư phạm ở Trung kỳ.

Trở ra những người nào có giấy quan chức bản xứ nhận thực rằng nghỉ hè năm 1930 ở ngoài hạt Nghệ an không kể.

Xét nhà bắt người

Đêm hôm 4 Novembre 1930, lúc 12 giờ, các quan mật thám tây nam, ông Hạng-la và lính tráng tới xét nhà trọ ông Trần-văn-Thương, tổng sự tại nhà Đông dương ngân hàng. Khám tất cả ruộng hòm, nhưng không bắt được vật gì khả nghi; các quan liền sai lính trở ông Trương và người em tên là Phương tổng giám.

Nóng ruột

NGHỆ AN

Tin thêm về cuộc biểu tình Phủ - Diên

Hôm 7 Novembre, lúc 6 giờ có một toán dân biểu tỉnh độ 500 người, đi theo con đường Thiên-lý, từ tổng Hoàng-tràng vào tận Phủ - Diên, vừa đến sau phủ, lính Lê-dương đứng trong thành bắn dọa đạn giấy để giải tán, nhưng dân biểu tỉnh cứ tiến vào, phải bắn thật, lại mở cả súng cối xay, trong mấy phút đồng hồ, thấy đã nhiều người ngã địa; dân biểu tỉnh chạy lại không kịp, xô nhau dúi mõ, giằng người lẫn xuống dưới sông (Sông Hoàng đặng sau Phủ-lý) không thấy ai lên được cả, còn bao nhiêu thì chạy tán tác. Kết cục toàn này chết 18 người, 4 người bị thương; ông đưa vào phủ cũng chết. Nghe đâu mấy hôm sau người ta đã vớt được 8 thấy nổi ở dọc sông.

Trong lúc đó 1 toán dân biểu tỉnh độ 400 người từ tổng Vạc phân kéo lên vừa đến phủ, thì đã nghe súng bắn, rồi cũng giải tán.

Lại một toán khá đông, còn nhóm nhau ở địa phận tổng Lý-trại, nhưng nghe súng bắn rồi tự giải tán lấy.

Tiền đây xin nhắc lại cuộc biểu tình ở Phủ Diên cách mấy hôm trước, có bắn chết 1 người, 2 người bị thương, trong có một người đau đấm hoảng xuống sông, cũng chết.

Cuộc biểu tình Yên thành

Hôm 7 Novembre hồi 6 giờ rưỡi có một toán dân biểu tỉnh độ 500 người, toàn này bắt đầu từ các làng miền trong tổng Quí trạch, theo con đường trường Yên mại, trường Thanh đại kéo đến huyện. Quan Huyện được tin, bảo lính Lê dương đi đón, vừa đến làng Trường lại thì dụng phải dân biểu. Quan Huyện khoát dân không chịu trở lại, bắn chỉ thiên không giải tán, lúc bất-thất, chết 7 người, mấy người bị thương thì họ mang chạy cả.

Vừa xong cuộc kỷ lại có tin một toán dân biểu tỉnh độ 4, 500 người, kéo nhau vừa đến Chợ-giám (Xuân nguyên). Quan Huyện được tin vội vàng đem lính Tây và lính khố xanh lên đón ở đình Động ác (Tràng thành) lúc dân biểu tỉnh tới, quan huyện lấy lời dụ giải, họ không nghe, phải dùng đến súng; toàn này chết 5 người, 5 người bị thương nặng, không về bỏ ngoài chợ huyện, cũng chết, lại bắt 4, 5 người dân không chạy.

Thế là trong một buổi kỷ dân huyện Yên-thành chết đến 17 người

THE-CHU-SU Inghen song - Ai mua xin gửi trước 1310

ĐẠO DUY-ANH - Huế

còn những người bị thương nặng mà họ mang về chết ở nhà thì chưa tính.

Thương tâm

DALAT

Nhập làng mới

Ở Dalat là chỗ công sở làm nhiều, cho nên nhân dân các tỉnh tới rất đông. Mới đây quan Đạo vừa mới sức lập ấp đặt chánh phủ tuần kiểm, dựng canh phòng cho nghiêm. Nay lại sức cho nhân dân các tỉnh trở ngò làm ăn tại Dalat phải nhập vào làng Dalat đóng thuế, chờ năm 1931 tới đây kuông bản bãi chỉ lệ giao như mọi năm nữa. Cái trừ: người làm việc c'anh ngạch c'ò nhà nước, liab đi tây về và dân ở hai tỉnh Hảiphong với Tourane mà thôi. Lệnh của quan Đạo truyền ra, dân ngụ tại Dalat, những người được công điền ở làng cũ rất lấy làm lo; nếu nhập vào làng Dalat thì làng cũ để trống ngách lại thiếu cả đất ruộng được hưởng thọ xưa nay. Họ có làm đơn đến khiếu nại, thì quan giải rằng: Nếu muốn khỏi mất công-diện đã hưởng thọ thì phải nộp thuế cả hai bên, nghĩa là nộp thuế cả làng cũ và mới. Như thế nghĩ cũng ngặt cho họ n'it!

Việt-Hoa

MỘT VIỆC MỜ MANG RẤT CÁN ÍCH TRÊN ĐƯỜNG THIÊN LÝ N° 1

SOCIÉTÉ D'ENTREPRISES DE TRANSPORTS ET DE GARAGES D'ANNAM (SÉTÉGA QUINHON) kính mời các chủ khách vận chuyển hàng hóa từ 1er Décembre 1930 số XE LỬA MIỀN NAM để giao cho Hãng SÉTÉGA chuyển chở hàng khách vận chuyển từ xe lửa miền Nam-Saigon-Nhatrang và tới các tỉnh từ Nhatrang-Tourane. Xe chạy hàng ngày bằng kiểu xe giường (AUTOCARS CONDUITE INTÉRIEURE) chở ngồi rộng rãi kín đáo đi chạ thậ, đáng ngày giờ, giá tiền từ Saigon - Tourane xe lửa và xe hơi không quá một xu một cây số

Số xe lửa sẽ bán giấy ở các gara từ Saigon - Nhatrang giấy đi thẳng suốt về cho ôi các tỉnh miền Nhatrang-Tourane.

Mua giấy đi suốt (Billet direct) thì khỏi phiền phí gì cả. Ra tới gara Nhatrang nhân hội ngày xe SÉTÉGA đã chờ sẵn tại đó thượng ngày xe đưa thẳng về nhà trọ. Ở lại đêm ở Nhatrang Quinhon để có nhà ăn nghỉ từ 10 giờ sáng ra lên xe đi khác khoản về cùng Xe chạy hàng ngày tới Tourane, khỏi phải đi đêm hôm khuya khoắt một nhọc tinh thần, nguy hiểm tánh mạng. Mỗi khi qui hành khách nào, cho xe SÉTÉGA một vé đi suốt (Billet direct) sẽ được SÉTÉGA miễn lại một số tiền hoa hồng từ một cái tiền đây cắt tùy theo khoản đường dài vắng

Một cái tiền từ Tourane tới Nhatrang đi vào Phanbhiết Saigon thì số xe lửa miền nam cũng giao cho hãng SÉTÉGA trọn quyền bán giấy đi suốt từ chỗ lên xe tới một gara nào ở trung khớc đường Nhatrang-Saigon giá tiền dưới một xu một cây số. Đến Nhatrang cứ trình giấy của Hãng SÉTÉGA đổi qua xe lửa một cách mau chóng dễ dàng. Mỗi vé xe lửa mua tại SÉTÉGA sẽ được hoa-hồng từ một cái tiền đây cắt, như khoản trên vừa nói.

Bagages từ Tourane-Nhatrang xe hơi lấy giá rẻ hơn; trừ cho hành khách hai chục Kilos, còn từ Nhatrang-Saigon phải tính đúng giá của xe lửa.

Suốt giòng đường Tourane-Nhatrang hãng SÉTÉGA có đặt các bộ đại-tí để giải-thiệp các việc chuyên chở và bán giấy cho hành khách, vậy mỗi qui khách cứ đến lại nơi các agences SÉTÉGA mà mua giấy đi thẳng tiện lợi mà khi có chạ đúng hồi hàng đầu gì thì đi có người của hãng chỉ vẽ sắp đặt rất tinh tường

NHỮNG CHỖ ĐẶT LỬA CỦA SÉTÉGA:

NHATRANG NINH-HOA TUY-HOA VANG-GIA SONGCAU TUYPHUOC QUINHON BINHDINH PHU-MY BONG-SON TAM-QUAN QUANGNGAI TAMKY TOURANE

GIỜ XE CHẠY VÀ GIỜ XE ĐẾN NƠI:

Khoảng đi tại Nhatrang	5 giờ sáng, đến Quinhon 5 giờ 10
Quinhon	5 giờ sáng, đến Nhatrang 5 giờ 10
Tourane	5 giờ 1/2 sáng, đến Quinhon 5 giờ 1/2 10
Quinhon	5 giờ 1/2 sáng, đến Tourane 5 giờ 1/2 10

N. B. Một điều cần gĩa xin qui hành khách ở ở - Trên mỗi xe camion chúng tôi đều có gĩa cho Contrôleur một quyển sổ đăng qui hành khách tên họ biên chép những việc bất bình mà qui hành khách trông thấy trên xe và nhất là những điều làm lòi của những người thừa sai của chúng tôi để làm, trong khi chúng tôi vắng mặt.

LA DIRECTION

BÁCH-BỒ

Vệ-sinh từu

Một chai 1\$50

THAM-THIÊN ĐƯƠNG

KỶ SAU SẼ ĐĂNG BẢN

VĂN - HÓA - LANG

là một chuyện rất có lý-thú, và rất có ích cho ai muốn nghiên cứu về cái nguyên nhân sự thay đổi của tâm-lý cả loài động vật.

Xem bài tựa ở số tới.

BINH-DINH

HOÀNG-MỘNG-LƯƠNG

Đông-pháp Y-sĩ

Trị các bệnh và chuyên trị bệnh con mắt

Phòng khám bệnh ở cửa Đông, thành Bình-dinh, tại số nhà 100 Bà Kinh-Liên.

Giờ khám bệnh và làm thuốc (sớm: 7 giờ đến 11 giờ / chiều: 2 giờ đến 6 giờ)

Sớm chủ nhật khám bệnh không lấy tiền.

Huôi chiều nghỉ.

BINH-DINH

BÁC-KY

Mới khám phá ra được một học sinh hội ở Nam-dinh

Sở Mặt-thăm mời khám phá ra được một học sinh hội ở Nam-dinh. Toàn học trò trường tư và trường công lập nên để giúp đỡ Cộng sản về việc tuyên truyền và về đường lý-tai.

Nhiều học sinh đã thủ nhận có chán trong hội và chịu hết trách nhiệm về việc rải truyền đơn ở trường từ xưa đến giờ. Sở Liêm-phong đang tìm cho hết các đảng viên hội ấy.

T. N.

Năm người đã bị xử tử ở Phú-thọ

Hội đồng đã hình họp phiên tòa công khai tại Phú-thọ ngày 27 Mai 1930 để kết án tử hình mười người can về các vụ án. Hội đồng báo cáo đã và đã gửi sang Pháp. Vừa rồi mới có điện tin bên Pháp sang rằng: Pháp đình đã quyết định án giam cho năm người xuống khổ sai chung thân còn năm người vẫn phải chịu tử hình: Phạm Nhân-tư Đỗ Diệc, đứng đầu vụ đánh Hưng-hóa; Bùi Xuân Mai tức Lý Mai, Lê Xuân Huy, Trần Văn Hay. Hội 5 giờ sáng sớm hôm nay 22 novembre, ở Phú-thọ đã đem năm người ấy ra một bãi cỏ hoang mà xử tử.

Khí xử tử xong, thì thể năm người bị chém đã cho bỏ vào quan tài đem chôn tại nghĩa địa Phúc-Thiện, năm người vào một huyệt. Trích T. N.

TRUNG-KY NHÂN-DÂN ĐẠI-BIỂU VIỆN

HIỆN-BẢN NGÀY 19 SEPTEMBRE NĂM 1930 (Tiếp theo)

Ông Hoàng-văn-Ngô. - Như thế thì đến lúc ông Phan-thiết, trước vào hết dân lập rồi thì làm thế nào mà làm cho hết số tiền phụ nạp. Thế thì hai lần chúng tôi ở riêng một xứ, chứ không phải thuộc vào Trung-kỳ hay sao?

Ông Trần-thành-Châu. - Tôi thưa-thiết, năm nay tuy mới định có giảm một nửa (trước 3500 nay 2500) theo số tiền (tổng cộng của làng và nguyên thành thủ lý trưởng phải đưa dân chưa 18 tuổi vào hàng nộp thuế

Ông Chánh-phòng-nội đọc báo nghị định về số phụ nạp bằng phần của các tỉnh cho Viện nghị và Viện ban qua về phụ nạp thuế điền. Ông nói rằng: nay có dự thảo về số phụ nạp thuế điền là 8% đồng như các năm trước Viện có cái gì không?

Ông Viện-trưởng. - Tại sao các năm trước không đem nghị định cho Viện xét? Ông Chánh-văn-phòng. - Trước khi nhập sổ 30% vào thuế chính điền thì 30% tiền phụ nạp 8% là đặt ra một lần mà thì hành mỗi năm. Từ ngày có nghị-dịch nhập sổ 30% vào chính ngạch thuế điền thì một định từ này và sau mỗi năm sẽ định lại số phụ nạp 8% đó.

Ông Viện-trưởng. - Kỳ hội đồng năm ngoái Viện không được xét về bản nghị-dịch đó.

Ông Chánh-văn-phòng. - Năm ngoái tôi không tới đây, không dự hội đồng. Nhưng tôi xin nhắc Viện rằng: Những nghị định về thuế điền thì đều có in trong nghị-sách đưa cho Viện xét năm ngoái rồi.

Ông Nguyễn-thành-Hưng. - Thuế phụ nạp năm nay rồi có nhập vào thuế chính không?

Còn nữa)

MỘT VIỆC QUÁ LẠ VỀ GIÁO DỤC

Tiếp theo trang nhất cột 6 gặp lại chỉ « bonjour » là biết ngay. Không phải thế mà thôi, năm tay ai một lần thế là đủ cho bạn biết rõ ràng tình hình người ấy nữa.

Muốn biết sự xa sự gần, năng động lỗ mũi. Người ta nói rằng lỗ mũi của người anh em. Không những năng động sự xa sự gần rất đáng, mà nhiều việc sắp đến, như mưa, nắng, giống tổ v. v. năng nói trước ít sai, nghe đâu chỉ có vấn đề « ngủ » sắc « thì năng không thao thối.

Chuyện nàng Heler Keller đã làm cho học giả khắp thế giới phải suy nghĩ về nhiều vấn đề. Tôi chỉ xin nói về một vấn đề làm lý.

Tục thường hay nói: « người linh hơn muôn vật. Linh nghĩa là có trí khôn, biết phân biệt phải chẳng, biết suy xét v. v. Có phải nói rằng: cái mầm « linh » ấy tức là của tạo hóa phú cho, tức là một tia sáng mà Đức-chúa đã điểm vào trong não người trước khi sinh. Lại có phải nói rằng: sự « linh » của con người tức là sự kết quả bởi sự kinh nghiệm của ngũ quan, của các bộ phận trong não cảm xúc với hoàn cảnh mà tạo thành. Về thuyết thứ hai này là thuyết khoa học, nghĩa là của những kẻ có học thức ngày nay. Nhưng đã gọi là khoa học thì phải dựa trên những dữ kiện thực nghiệm có thể « quan sát ». Nay quan sát chuyện nàng Heler Keller, thì thấy 19 tháng nàng đã không tương quan với hoàn cảnh nữa. Vậy mà về sau, đến khi 7 tuổi, khi bà Sullivan khởi sự dạy, thì nàng Heler Keller đã có ngộ tính sẵn. Như thế, chỉ kinh nghiệm trong khoảng 19 tháng đầu đủ đủ tạo cho con người cái ngộ tính chẳng?

Tôi xin giải nghĩa lại hai chữ « ngộ tính ». Nguyên loài thú chỉ có bản năng, loài người mới có ngộ tính. Bản năng không lập được ý, chỉ ngộ tính mới lập ý được. Sự lập ý là công việc của trí khôn. Như khi Heler Keller bắt đầu học mà đã có hiểu được cái « ý » mỗi vật có một cái tên, như thế là đã có sẵn ngộ tính vậy.

A. B.

Kompong Speu, le 3 Octobre 1930

Cher monsieur

TẠO-NHON-BUỜNG & HOCMON

Kính chúc ông và quí-quyền cho dặng mọi sự lành.

Sau đây xin ông vui lòng gởi contre remboursement cho tôi năm (5) hộp thuốc SI-LAO BỒ-TẠNG HOÀN.

Ông làm ơn gởi theo cho tôi năm bao thuốc SI-NHÂN ĐỒNG - HỒ-TREO. HIỆU TẠO-NHON-BUỜNG.

Thật thuốc « SI-Lao Bồ-Tạng » của quí hiệu đại tài, chẳng những người lớn uống đỡ khỏe mạnh mà thôi, con trẻ ba, bốn tuổi uống vào thì ăn ngon ngủ khỏe lại mau có da có thịt, thật là một thứ thuốc hay vô cùng. . .

Xin ông vui lòng gởi kèm cho mau mau tôi rất cảm ơn ông lắm

Nay kính

Adresse:

Monsieur J. BỒ-ĐÔNG DIỆN Secrétaire principal de résidence (Cambodge) & KOMPONG - SPEU.

M. B. - Có nhiều thì quí vị hỏi « SI-Lao Bồ-Tạng » trẻ nhỏ lao, dùng thế nào nên xin dặng thư này quí vị được rồi.

TẠO-NHON-BUỜNG

ĐỘC GIẢ LUẬN-DÀN

CẢNH-CÁO CÁC NHÀ TRÍ-NHỨC TRONG NƯỚC

Trong hai năm nay, ở nước nhà thật có lắm việc; nào chánh trị, nào kinh-tế, nào học-thuật đều có những sự biến đổi rất lớn. Nay ta hãy nói riêng về học thuật.

Nền học thuật ở nước ta ngày nay. - nghĩa là, từ khi Đông Tây giao hội. - thì không phải theo cái lối bắt cổ như ngày xưa nữa, mà lại có cái phong khí luận học như các nước Âu Tây.

Nói đến học thuật, tất nhiên phải nói đến các nhà trí thức. Những người (trí thức) nào đương kim tiếng nổi đầu thì chưa biết, còn ra phần nhiều là những người đương kim bắt viết báo, đương mùa men trên đàn ngôn luận.

Học giới đương ở trong cái thời kỳ dở dang, mà có một học trí thức đứng ra, đem cái trí thức và học lực của mình, mượn báo quần làm cái cơ quan để trao đổi ý kiến với nhau, và bình luận biện bác, để mở đường tư tưởng tự do cho quốc dân; như thế thời thật là một điều may mắn cho học giới nước nhà không biết bao. Ai mà chẳng nên đối hươu cầu nguyện.

Phải, như các ông đều lấy cái công tâm, công đức mà bàn luận với nhau, để suy cầu chân lý trong văn giới, thì chúng tôi cũng không dám nói gì? Song xét trong sự thực, thì phần nhiều chưa phải đã vì chân lý, đem công tâm ra mà biện luận, mà cũng còn có: vì thù riêng oán hận, ghen ghét ghét ghét, mà xoi xẩy này, thọc bèn kia, để cãi co nhau. Cái tâm đức thật đương kém cõi.

Hướng chỉ, xét cái tình trạng nước nhà ngày nay vì lấy đại đa số quốc dân mà nói, thì phần nhiều đều bị cái thế lực kinh tế nó chi phối, mà sự sinh hoạt vì nó phải khổ đốn. Về lại, những thói quen, thói quen, cứ thường năm thường dồn dập trên cái lưng anh dân, cho nên quanh năm suốt tháng, phải tuổi đời mà đời đời bác cơm mà còn chưa đủ thay; phần nhiều trong dân gian, có ai dư công rảnh giờ mà khảo sát đến « Lỗ-giê Lỗ-giê? »

HỘI VẠN-QUỐC TIẾT-KIỆM

NỘI CẤT TIỀN LAM VỐN HỘI ĐẦU TIÊN CỎ-PH. CỦA NGƯỜI ĐẠI-PHÁP LẬP RA Đại-cuộc ở tỉnh Thượng-Hải (China). 7, Avenue Edouard VII

Vốn của Hội: 85.000 lượng bạc Trung-Hoa (đã đóng một nửa) và 2.000.000 phật-làng Đại-pháp (đã đóng một nửa)

Tính số đến ngày 31 décembre 1927, Hội có tích được 26.545.000 đồng bạc Hồng Mao dollars cất tại Thượng Hải.

TỔNG-CUỘC LỚN Ở HỒNG-PHÁP: 25 Rue Gurnemer SAIGON - máy nói n° 671 PHỐ-CUỘC CỎ và TRUNG KỲ và HẮC-KY: 19 Rue Lagrange HANOI - máy nói n° 639

HỘI LẬP DƯỚI QUYỀN CHÁNH PHỦ ĐÔNG-PHÁP KIỂM CỎ

Số học sử tích của Hội gởi tại K. o. bạc lớn của Nhà Nước & Saigon.

Muốn há-liên cho cái vốn, hoặc để dành cho con gái khi vu-quê, thì nên lấy một Phiếu (BON) của HỘI

VẠN-QUỐC TIẾT-KIỆM

GIẤ PHIỆU, NGƯỜI CHỦ PHIỆU ĐƯỢC LÃNH LA Một ngàn đồng

SỐ TÊN NHỮNG NGƯỜI ĐẠI-LY Ở TRUNG KỲ THUỘC QUYỀN M. CUZINH & TOURANE

TÊN TỈNH	DANH HIỆU CỬNG CHỖ Ở CỦA NHỮNG NGƯỜI ĐẠI-LY
Đông-hồi	M. Hồ quí-Tạng, thương-mỹ.
Quảng-trị	Thị-hoà-Lân chủ nhà hotel Lion.
Huế	Nguyễn-Tiến, Kim anh, ở trung thành, Rue góc bộ-công.
Falfoe	Nguyễn-lân-Hà, thương-mỹ số nhà 105 phố Quảng-dông.
Tam-kỳ	Nguyễn-Quang, tư chủ.
Quảng-ngải	Trương-quang Layen, thương-mỹ, chủ nhà hotel.
Quai-nhon	Phạm-Diệm, thương-mỹ.
Sông-cầm	Trần-quí Thiệu, chủ tiệm chụp bóng.
Nha-trang	

Ái bảo ảnh tráng-men đắt?

Hiện Hạng-Ky muốn cho ảnh tráng-men lưu-hành được rộng nên đã lĩnh hạ giá để chiêu khách. Các Ngài nên quá bộ đến xem mới biết ảnh tráng-men ngũ sắc có nhiều kiểu đẹp lạ lùng.

Vấn biết rằng: nước nhà đương lúc trầm công ngân việc còn thiếu thốn, mà nghe có ai dễ xướng ra một việc chi, bất luận về văn chương, kỹ thuật, hoặc chánh trị, kinh tế, hoặc khoa học, pháp luật, đến là có ích, chúng tôi há lại không vui lòng mà tiếp lấy? Cái câu: « Người ta không chỉ sống về vật chất mà thôi, nhưng cũng cần phải sống về tinh thần nữa mới được », cũng của: « Tư tưởng cần ích cho tinh thần cũng như đồ vật dưỡng cần ích cho thân thể vậy » chúng tôi biết lắm.

Nói tóm lại, những điều như vậy cần nhất cho quốc dân ta ngày nay là những người có tâm, có đức, có chí, dễ đối phó với thời cuộc, và đương sinh hoạt cần thiết, chứ chỉ lấy cái trí thức suông ngời một nơi mà nói lý, thì chưa khỏi là vu khoát bất thiết vậy.

Một người bình-dân ở Vientiane L. T. S. Đãi trên này g. kiến có thiên về một mặt song cũng nhận đó mà biết sự cần thiết trong hạng bình dân, đều như thế là sự sống.

NHIỀU NGƯỜI BỊ:

PHÒNG - TÍCH

Bình Phòng-Tích dân ông, dân bà sống kém thường hay bị, nhất là từ 25 đến 50 tuổi hay bị lắm. Vì cơ thể, ruy, vị, ham, tình-dục hoặc ăn uống đồ ăn hay làm ngay nên thế bệnh: gọi là Phòng-Tích. Khi thời bệnh, thấy đầy hơi, tức cổ, tức ngực, cơ thể không muốn ăn, ăn thì hay ợ thường đau bụng, đau lưng, chân tay mỏi mệt. Bị lâu năm sẽ mất vàng, da bụng đầy.

Mới bị uống 1, 2 liều, lần 4, 5 liều, uống không công phạt, chứng bệnh ít thấy dễ chữa hoặc khỏi ngay.

Mỗi liều chia hai bữa uống, giá: 0p 40 V. B. B. T. M. 178 bis, Route Lachray SAIPHONG.

AN-TU Kim-tiền năm 1926

TRUNG KỲ CỎ-PH:

HUẾ: Vinh-Tường, commerçant phố Gia-Lang;

TOURANE: Tran - thi - hiem - Huyền avenue du Musée;

TOURANE: Nguyễn-thị-Buội, phố Đỗ hữu-Vi;

NHATRANG: Mộng Lương Thư-Quán TAM-QUAN: Hiệu ông Đại-Chân;

QUANGNGAI: Nguyễn-ngọc-Anh, Thợ Tru. Mỹ-Huê;

QUANGNGAI: Chử-Hoàng & đồng-Vệ;

VINE: Sinh-Huy, phố Gare;

Khắp ba kỳ có Đại-ly

BINH-DINH

Ờ, có thể chứ!!!

THONET

cho bằng THONET của hiệu Maison CỤ - HAI Quinhon

Thơ và mandat xin gởi cho Mr NGUYỄN - THẾ - KHUÊ

VIỆC THÈ - GIỚI

A-ĐÔNG

TRUNG-HOA

Trung-hoa dùng phép đo lường theo thước Tây

Trương hải, 3 nov. (Arip). - Trước kia có tin rằng đã học sinh Trung-hoa ở Anh muốn đem phép đo lường Anh mà thi hành tại Trung-hoa. Nhưng nay Nam-kinh lại thấy rõ sự tiện lợi của phép đo lường theo thước Tây (systeme métrique), nên vừa rồi đã tuyên bố thi hành phép này.

Ngày làm 10 giờ ở Trung-hoa

Ngày 23 octobre là một ngày vui mừng cho chính phủ Nam-kinh. Bởi đó Nam-kinh làm lễ mừng thắng trận. Đắc thắng trong cuộc chiến trên các báo. Trong các chuyện tương thuật có bài diễn văn của Tướng-giới-Thạch đáng làm cho ta chú ý. Tướng yêu cầu đặt một đạo luật định giờ làm việc trong một ngày là 10 giờ, để chính chính nền kinh tế trong nước. Điều này chắc là không hợp với các điều « hoặc ký tại hội Vạn quốc mà Trung-hoa cũng dự vào. Nhưng vì hiện nay công nhân Trung-hoa làm việc có khi đến 14 giờ và 16 giờ một ngày, nên đến đề nghị của Tướng đã được hoan nghênh. Nhưng đó cũng chẳng qua là trong vòng lý thuyết thôi.

Con đường hàng không Nam-kinh - Bá-linh

Thượng-hải, 3 nov. - Họ tuần tháng octobre có một chiếc tàu thủy đi chở 8 chiếc tàu bay từ Hambourg đến Thượng-hải. Cũng độ cuối tháng đó, em-bro thì mấy chiếc tàu bay này sẽ đi. Toàn tàu bay này là đóng để bay con đường hàng không Nam-kinh - Hambourg, đi về hướng Tây-bá-lơ-á - con đường này cũng đã đến mùa xuân sang năm sẽ khởi sự qua lại.

Hội-nghị liên-liệp các nước ở Thái-binh-duong

Thượng-hải, 3 nov. - Hội nghị liên-liệp các nước ở miền Thái-binh-duong đánh để để quốc chủ nghĩa và nhất là bài Anh, sẽ nhóm kỳ hội đồng gần tới đây tại Trung-hoa, ở Hán-khẩu. Tổng thư ký

BINH-DINH

nào chắc chắn, nào đủ kiểu mới lạ nào tốt đẹp, nào giá ph 1 chẳng.

cho bằng THONET của hiệu Maison CỤ - HAI Quinhon

Thơ và mandat xin gởi cho Mr NGUYỄN - THẾ - KHUÊ

của Hội-nghị là ông Charles Loom, người Mỹ, đã đến để sắp đặt trước. Về phần Trung-hoa sẽ có một hạn phải viết quyết tâm cho Hội-nghị có ảnh hưởng nhiều đến Trung-hoa. Trong số các người Trung-hoa này sẽ có một số sẽ ngoại giao Trung-hoa rất thông thạo về cách giao thiệp và người Pháp sẽ cũng biết tiếng. Hạn phải viết Trung-hoa sẽ yêu cầu Hội-nghị để ý đến những vấn đề sau này:

1) Cuộc kinh tế hiệp nhất trên biển Thái-binh-duong, mối quan hệ của sự chính đến Trung-hoa đối với những xứ khác ở Thái-binh-duong; cách quốc tế ngoại giao trên biển Thái-binh-duong, và phương pháp duy trì trị an ở Thái-binh-duong;

2) Ở Mông-châu và Mông-cổ có xảy ra việc gì? Ảnh hưởng ngoại quốc ở các xứ ấy có thể trái với cái quyền của các xứ ấy không? Một mảnh nước Trung-hoa có thể đối phó với Nhật-bản và Nga-la-tơ không? Các nước khác có thể can thiệp vào để bình lợi quyền cho Trung-quốc không?

3) Ngoài sự giao thiệp về chính trị và kinh tế có thể tổ chức một cuộc họp tác về văn hóa để làm một cái văn minh hiệp nhất ở Thái-binh-duong không? Các hiệp người xâm xít trên bờ Thái-binh-duong không có thể thân thiện với nhau hơn các giống da trắng (Ân) với da vàng (Trung-hoa) hiện nay sao?

Đó chính là những vấn đề rất hệ trọng, nhưng không phải các đại biểu sẽ nhóm tại Hán-khẩu sẽ cần lòng tin phương giải quyết cho, hay chỉ lo về các vấn đề cận gần khác.

Trung-hoa dự định vay tiền

Thượng-hải, 20 novembre. - Có tin ở Nhật cho hay rằng Tổng-tôn-Vân là bộ trưởng bộ Tài-chính sang năm vẫn dự định chức kỳ mà đi qua Hoa-kỳ để thương thuyết với liên-kỳ một cuộc quốc tế rất quan trọng để đem về lợi chuyển sang trong nước. Có vẻ như người Mỹ ở Thượng-hải-Thạch là Lisabarger hiện nay ở Washington để đi ra tinh thần, đã được Hoa-kỳ hoan-ngênh.

Đường xe hỏa phía Đông Trung-hoa

Thượng-hải, 7 nov. - Sở Hỏa xa phía Đông Trung-hoa bị lỗi, tháng vừa rồi đã đến hơn triệu mỹ kim. Công-ty Hỏa xa phải đi vay đến 3 triệu mỹ kim mới có thể chi về các phí-khoản của cấp.

ÀU-CHÂU

Vấn đề quốc trãi thuộc địa tại Hạ-ngi-viện Pháp

Paris, 19 novembre. - Hôm hôm nay Hạ-ngi-viện lại thảo luận về vấn đề quốc-trãi thuộc địa. Trong khi thảo luận ông nghị-viên Ernest Outrey bày tỏ một đôi điều về những cuộc chiến đấu làm ở Đông-duong. Thuộc địa Đông-trường nhận trong bản trình có đến đầu không được dùng. Ông Outrey yêu cầu chính-phả bảo-bộ vấn đề sinh-sản ở thuộc địa.

Ông Lassalle, nghị-viên xứ Landes, yêu cầu bỏ một đôi thứ thuế tại thuộc địa. Ông Branel, là người đứng trình về việc quốc-trãi này, nói rằng chính-phả nhận lời yêu cầu mấy nghị-viên và sẽ thi hành chính sách bảo-bộ các thuộc địa.

Tổng-trưởng thuộc địa Piétri nói rằng việc quốc-trãi này cũng là một cách đối phó với tình-hình kinh-tế thuộc địa không hề biến hóa.

Xong đó, nghị-viên đơ tay bỏ thăm汪 chuẩn và sự cho phép Đông-duong và các thuộc địa khác mở một cuộc quốc-trãi là 2.900 triệu quan.

Hội đồng tài chánh xét lại việc lập-quyền phát phiếu cho nhà Đông-duong ngân hàng

Paris, 20 novembre. - Ông Archimband, người đứng trình về việc lập quyền phát phiếu cho Đông-duong ngân hàng, có tỏ ý tán thành ý kiến lập tại Đông-duong một nhà ngân-hàng của chính-phủ. Hội-dịch không nhận lời ông, ông bèn từ chối. Ông Caudace được bàn thế chưa ông Archimband.

Toàn-quốc hội-nghị Ấn-độ tại Anh

Londres, 19 novembre - Ở Hội-nghị « Bàn tròn », các hoàng-tử Ấn-độ tuyên bố theo chính-sách liên-bang. Một phần đông đại-biểu Ấn-độ tán-thành việc lập một nước Ấn-độ liên-bang và một chính-phủ trung-giới.

Trong một bài diễn-văn ông Moharadjah d'Alwar yêu cầu lập thành các nước Ấn-

